

z Zstąpieniem do Otchłani z ikoną o tym temacie w zbiorach MNK, która została niedawno nabyta w jednym z krakowskich antykwariatów¹⁶⁴. Ślady cięć, jak i analogie wskazywały na jej pochodzenie z wielkoformatowej ikony pasyjnej, niewykluczone jednakże, że wycięto ją z tego typu właśnie ikony, jako że w ten sposób można było pozyskać do sprzedaży osobno trzy dzieła.

***

Po raz pierwszy przedstawiona w artykule grupa ikon z Czarnej z omówieniem ich cech stylistycznych i ikonograficznych wskazuje na pochodzenie obrazów z jednego warsztatu artystycznego, stanowiąc przykład pracowni malarstwa ikonowego z końca XVI wieku, funkcjonującej na terenie ziemi sądeckiej, ale też i innych obszarach przemyskiej diecezji, o czym świadczy ikona Zaśnięcia Bogurodzicy z Woli Krzywieckiej koło Przemyśla.

Analiza dzieł pozwala dostrzec u ich anonimowego twórcy postawę artystyczną mocno zakorzenioną w tradycjach szesnastowiecznego malarstwa. Pozostawił on na swych przedstawieniach charakterystyczny rys artystycznej osobowości, zarazem korzystając niewątpliwie z osiągnięć wiodących twórców drugiej połowy XVI wieku, stylistyką zbliżając się do szerokiego kręgu malarzy potylicko-drohobyckich. Wyraźna jest także wierność malarza wobec tradycji obrazowej zgodnej z kanonami wschodnimi, dowodząc raczej o konserwatywnej postawie artysty wobec zmian zachodzących w ikonografii sztuki cerkiewnej pod wpływem przedstawień zachodnich, a nasilających się w czasie powstania omawianego zespołu – przełomu XVI i XVII wieku.

Nowe światło na traktowane dotąd marginalnie ikony z cerkwi w Czarnej rzuca fakt, iż należały do jednej przegrody ołtarzowej, stanowiąc unikatowy przykład tego typu konstrukcji pochodzący z Sądecczyzny, a cały zespół tworzących ją ikon znajduje się wśród polskich muzealnych i kościelnych zbiorów malarstwa cerkiewnego. Na szczególną uwagę zasługuje jedna z nich – z przedstawieniem Chrystusa Pantokratora w Chwale, nieznaną wcześniej i dopiero wprowadzona do naukowego obiegu. Niedawne odsłonięcie przedstawienia odznaczającego się wysokim autentyzmem w pełni zachowanych warstw jest kolejnym dowodem na to, że dawne malarstwo tablicowe może być nadal uzupełniane o nowe odkrycia, a tym samym poszerzana wiedza na jego temat.

SUMMARY

Mirosław Piotr Kruk, Nadia Wywiórska
 ICONS FROM THE FORMER GREEK ORTHODOX
 CHURCH OF ST DEMETRIOS THE MARTYR AT
 CZARNA BY UŚCIE GORLICKIE

The paper discusses a unique set of icons executed at the end of the 16th century and the beginning of the 17th century, originally forming an altar screen in the no longer surviving Orthodox church of St Demetrios the Martyr at Czarna in the Beskid Niski region, and now dispersed among Polish museum and church collections of Orthodox painting. Three of the icons under discussion: *St Demetrios the Martyr and the Scenes from his Life*, *The Crucifixion* and *The Mandylion of Edessa*, belong to the Regional Museum in Nowy Sącz. The other two paintings: *The Virgin Hodegetria Surrounded by Prophets* and *Christ Pantocrator*, are among furnishings of the current (Roman Catholic) church at Czarna.

The icon of *Christ Pantocrator*, recently uncovered under a 19th-century overpainting, in the course of a conservation treatment completed in 2019, appears in the present paper for the first time. The above discovery triggered further research which has led to the identification of the group of icons under discussion. The analysis of the set of icons provided an opportunity to discuss a number of problems related to icon painting on the area of the north-eastern arc of the Carpathian Mountains, the functioning of the local painting workshops and the development of the early altar screens in the area.

The common origins of the group of icons under discussion are attested by the results of their iconographic and stylistic analyses, which allowed to determine their maker as an artist deeply rooted in the tradition of icon painting of the second half of the 16th century, stylistically related to the broadly-defined sphere of painters of the Potylicz [Ukr. Potylich] and Drohobycz [Ukr. Drogobych] area.

A relatively large number of surviving images prompted the present writers to suggest a reconstruction of the disposition of the altar screen, which was a structure of late-medieval origin, unique in the area of Nowy Sącz covering the western part of the historical Orthodox Diocese of Przemyśl. The two variants of the altar screen reconstruction presented in the article are by no means intended to be final, leaving open the question of the extent of the screen and the actual number of tiers of icons it was composed of.

¹⁶⁴ M.P. KRUK, *Ikony XIV–XVI wieku*, nr kat. 34 (jak w przyp. 58).